

Filosofie a „společenské vědomí“

V dobách, kdy vládl na školách marx-leninismus, se o filosofii mluvilo jako o „formě společenského vědomí“. Ty doby pominuly, marxismus (upadlý) se už nevyučuje, ale v mysli lidí stále straší ona nešťastná myšlenka. Proti tomu je třeba vehementně zdůrazňovat, že filosofie, která by nějak významně či dokonce masově pronikla do mysli lidí, kteří na to byli filosoficky nepřipraveni, se nutně stává něčím jiným, že se proměňuje tak, že ztrácí bytostnou povahu filosofie (zejména její kritičnost i vůči sobě samé). Filosofie, která není osobní záležitostí, tj. která není co nejužší spjata s osobním životem (i myšlením) jednotlivého, jedinečného člověka, přestává být filosofií. Pochopitelně tu není příkrá hranice, nýbrž je tu široké rozmezí přechodů od jednoho k druhému. Uvést někoho na cestu filosofování vůbec neznamená ho vzdělávat a poučovat o různých filosofech a filosofiích, ale uvést ho na cestu spění a dospívání, tj. k „růstu“ (v klasickém smyslu, nikoli ve smyslu kvantitativního zvětšování), k vyrůstání a dorůstání k „osobnosti“. Všude, kde se člověk jen přizpůsobuje obvyklému, kde zůstává nejen v souhlasu, ale jakoby v bytostné rezonanci s jinými mnohými, zvláště pak s hloučkem, skupinou, masou – všude tam se jeho eventuální „filosofování“ stává pseudo-filosofií, ideologií, „názorem“, „stanoviskem“ – zkrátka kolektivním resp. společenským vědomím – a on sám přestává shodně s tím být skutečnou, protože jedinečnou „osobností“. Filosofování je – ovšemže mimo jiné! – cestou k tomu, aby se lidské myšlení stalo vskutku osobním myšlením jedinečného člověka; filosofie není cestou k tomu, aby se lidé nějak přiblížili ani ve způsobu svého myšlení, ani ve výsledcích tohoto myšlení; je to cesta k tomu, aby se k sobě přiblížili a aby spolu komunikovali jako různí, individuálně jedineční. A to je možné jen za pomoci resp. na základě intencionálních modelů. Jen budování (konstruování) a sdílení intencionálních modelů tj. předmětů i ne-předmětů je možné se domluvit jinak než „sympatií“ a „rezonancí“ – a také je možno jen tak se uchránit toho, že propadneme „kolektivnímu myšlení“ (eventuelně dokonce „masovému myšlení“).

(Písek, 080427-1.)